

Zbiór Orzeczeń

STANOWISKO RZECZNIKA GENERALNEGO
NILSA WAHLA
przedstawione w dniu 3 lipca 2014 r.¹

Sprawa C-169/14

**Juan Carlos Sánchez Morcillo,
María del Carmen Abril García
przeciwko
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Audiencia Provincial de Castellón (Hiszpania)]

Dyrektywa 93/13/EWG — Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich — Właściwe i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych z konsumentami — Ograniczenie możliwości zaskarżenia orzeczenia dotyczącego sprzeciwu wobec egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką — Autonomia proceduralna państw członkowskich — Zasada skuteczności — Skuteczna ochrona sądowa — Równość stron postępowania

1. Co jakiś czas Trybunał musi mierzyć się z zagadnieniami dotyczącymi skutków i ograniczeń ochrony konsumentów wynikającej z dyrektywy 93/13/EWG², zwłaszcza pod kątem poszanowania zasady autonomii proceduralnej państw członkowskich. Niniejsza sprawa daje Trybunałowi okazję do wyjaśnienia, że wpływ europejskiego prawa ochrony konsumentów na prawo procesowe państw członkowskich nie jest nieograniczony.

2. Sprawa ta stanowi bezpośrednią konsekwencję zmiany, jakiej dokonano w prawie hiszpańskim w następstwie wydania wyroku Aziz³. W wyroku tym Trybunał orzekł, że dotychczas obowiązująca regulacja hiszpańska była niezgodna z zasadą skuteczności, jako że uniemożliwiała lub nadmiernie utrudniała, w postępowaniach w sprawie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką inicjowanych przez przedsiębiorców przeciwko konsumentom, skorzystanie przez konsumentów z ochrony, jaką miała im zapewnić dyrektywa 93/13. W następstwie tego wyroku ustawodawca hiszpański zmienił szereg przepisów kodeksu postępowania cywilnego dotyczących postępowania egzekucyjnego, wprowadzając możliwość wniesienia sprzeciwu w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką opartego na istnieniu nieuczciwych warunków, jednakże przy utrzymaniu w mocy niektórych z nich.

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Dyrektywa Rady z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 2, s. 288).

3 — C-415/11, EU:C:2013:164.

3. To właśnie przepisy wprowadzone wskutek tych zmian ustawodawczych są obecnie pośrednio poddawane w wątpliwość przez niektóre sądy krajowe⁴, a w szczególności przez sąd odsyłający. W postępowaniu głównym sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy, po pierwsze, nałożony na państwa członkowskie na mocy art. 7 dyrektywy 93/13 obowiązek wprowadzenia właściwych i skutecznych środków w celu zaprzestania stosowania przez przedsiębiorców nieuczciwych warunków w umowach zawieranych z konsumentami, oraz po drugie, prawo do skutecznej ochrony sądowej stoją na przeszkodzie przepisowi krajowemu, który odmawia pozwanemu w postępowaniu w przedmiocie przymusowej egzekucji możliwości zaskarżenia orzeczenia oddalającego sprzeciw wobec tej egzekucji.

I – Ramy prawne

A – Dyrektywa 93/13

4. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

5. Zgodnie z art. 7 ust. 1 dyrektywy „[z]arówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu [dalszemu] stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami”.

B – Prawo hiszpańskie

6. Ustawa 1/2013, w myśl swojej preambuły, ma na celu przyjęcie różnorodnych środków służących ulżeniu sytuacji dłużników hipotecznych, którzy ze względu na kryzys gospodarczy i finansowy napotykają trudności w sprostaniu swoim zobowiązaniom finansowym. Zgodnie z preambułą celem tej ustawy jest wprowadzenie zmian do postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, tak aby usunąć niezgodności z prawem Unii, które były rozpatrywane w wyroku Aziz (EU:C:2013:164).

7. Ustawa 1/2013 zmienia w szczególności art. 695 kodeksu postępowania cywilnego⁵, który w zakresie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką stanowi obecnie, co następuje:

„Sprzeciw wobec egzekucji

1. W postępowaniach, o których mowa w niniejszym rozdziale, sprzeciw dłużnika jest dopuszczalny jedynie wówczas, gdy opiera się na następujących podstawach:

(1) wygaśnięcie zabezpieczenia lub zabezpieczonego zobowiązania [...];

4 — Niniejsza sprawa nie jest bowiem odosobnionym przypadkiem. Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (ustawa 1/2013 o środkach wzmocnienia ochrony dłużników hipotecznych, restrukturyzacji długów i czynszu socjalnym, BOE nr 116 z dnia 15 maja 2013 r., s. 36373, zwana dalej „ustawą 1/2013”) z dnia 14 maja 2013 r. jest kwestionowana w wielu sprawach zawisłych obecnie przed Trybunałem (zob. w szczególności sprawa C-645/13 Caja Rurales Unidas, dotycząca wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym przedstawionego przez Juzgado de Primera Instancia n° 34 de Barcelona na tle kwestii podobnej do rozpatrywanej w niniejszej sprawie).

5 — Ley de enjuiciamiento civil z dnia 7 stycznia 2000 r. (BOE nr 7 z dnia 8 stycznia 2000 r., s. 575), ostatnio zmienionego rozporządzeniem z mocą ustawy 7/2013 z dnia 28 czerwca 2013 r. (BOE nr 155 z dnia 29 czerwca 2013 r., s. 48767) (zwanego dalej „LEC”).

- (2) błąd co do wysokości kwoty wymagalnej [...];
- (3) w przypadku egzekucji z rzeczy ruchomych obciążonych hipoteką lub tych, na których ustanowione zostało prawo zastawu bez przeniesienia posiadania (zastaw rejestrowy), ustanowienie na tych rzeczach innego prawa zastawu, hipoteki na rzeczy ruchomej lub na nieruchomości lub też obciążeń wpisanych w księdze wieczystej przed wpisaniem obciążenia, którego dotyczy egzekucja, co należy wykazać za pomocą odpowiedniego odpisu z księgi wieczystej;
- (4) nieuczciwy charakter warunku umownego stanowiącego podstawę egzekucji lub warunku, na mocy którego ustalona została wysokość kwoty wymagalnej.

2. W przypadku złożenia sprzeciwu, o którym mowa w ust. 1, Secretario Judicial wstrzymuje egzekucję i wzywa strony na posiedzenie sądu, który wydał postępowanie o wszczęciu egzekucji, przy czym termin tego posiedzenia nie może zostać wyznaczony wcześniej niż 15 dni od wezwania. Podczas tego posiedzenia sąd wysłuchuje stanowisk stron, dopuszcza przedłożone dokumenty oraz w ciągu dwóch dni wydaje w formie postanowienia stosowne orzeczenie.

3. Postanowienie uwzględniające sprzeciw oparty o podstawy 1 i 3 wskazane w ust. 1 niniejszego artykułu nakazuje także umorzenie egzekucji; postanowienie uwzględniające sprzeciw oparty o podstawę 2 wskazuje także kwotę, w stosunku do której dalej prowadzona będzie egzekucja.

W przypadku stwierdzenia podstawy wskazanej w pkt 4 umarza się postępowanie egzekucyjne, jeżeli warunek umowny jest podstawą prowadzenia egzekucji. W innych przypadkach prowadzi się egzekucję z pominięciem nieuczciwego warunku umownego.

4. Od postanowienia o umorzeniu egzekucji lub o niestosowaniu nieuczciwego postanowienia umownego przysługuje odwołanie.

W innych przypadkach postanowienia w przedmiocie sprzeciwu wydane na podstawie niniejszego artykułu nie podlegają zaskarżeniu i wywołują skutki wyłącznie w ramach postępowania egzekucyjnego, w którym zostały one wydane”.

II – Postępowanie główne, pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

8. Źródłem postępowania głównego jest spór między Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (zwanym dalej „BBVA”) a Juanem Carlosem Sánchezem Morcillem i Marią del Carmen Abril Garcíą (zwanymi dalej „skarżącymi”) w ramach postępowania w przedmiocie sprzeciwu wobec egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką obciążającą mieszkanie skarżących.

9. Z postanowienia sądu odsyłającego wynika, że w dniu 9 czerwca 2003 r. BBVA zawarł ze skarżącymi, w formie aktu notarialnego, umowę pożyczki hipotecznej. W umowie tej BBVA pożyczył skarżącym kwotę 300 500 EUR, którą zobowiązali się oni spłacić do dnia 30 czerwca 2028 r. poprzez zapłatę 360 rat miesięcznych. Jako zabezpieczenie tej wierzytelności skarżący ustanowili hipotekę na swoim majątku i mieszkaniu. Zgodnie z art. 6a umowy pożyczki w razie uchybienia przez dłużników ich zobowiązaniom płatniczym oraz w razie zażądania przez BBVA wcześniejszego zwrotu pożyczki dłużnicy mieli zapłacić odsetki za zwłokę wynoszące 19% rocznie, przy czym wysokość odsetek ustawowych w Hiszpanii w omawianym okresie wynosiła 4%.

10. Z powodu uchybienia przez pożyczkobiorców obowiązku zapłaty rat miesięcznych zgodnie z umową BBVA w dniu 15 kwietnia 2011 r. wystąpił przeciwko skarżącym z powództwem egzekucyjnym w przedmiocie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, żądając wezwania ich do spłaty pożyczki oraz dokonania przymusowej sprzedaży majątku obciążonego hipoteką zabezpieczającą spłatę pożyczki.

11. Juzgado de Primera Instancia n° 3 de Castellón (sąd pierwszej instancji nr 3 w Castellón, Hiszpania), który rozpatrywał pozew, wszczął postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką i po dopuszczeniu egzekucji wezwał skarżących do zapłaty.

12. Skarżący wdali się w spór i w dniu 12 marca 2013 r. wniesli sprzeciw wobec egzekucji, twierdząc w istocie, po pierwsze, że przedstawiony dokument, a mianowicie odpis umowy pożyczki hipotecznej, nie jest tytułem egzekucyjnym i że w konsekwencji nadanie mu klauzuli wykonalności jest nieważne, a po drugie, że Juzgado de Primera Instancia n° 3 de Castellón nie jest sądem właściwym.

13. W dniu 19 czerwca 2013 r. Juzgado de Primera Instancia n° 3 de Castellón wydał postanowienie o oddaleniu sprzeciwu, nakazując kontynuowanie egzekucji z nieruchomości lokalowej będącej przedmiotem zabezpieczenia.

14. Skarżący wniesli odwołanie od tego orzeczenia, które zostało uznane za dopuszczalne i przekazane do rozpoznania przez Audiencia Provincial de Castellón (sąd okręgowy w Castellón).

15. Sąd ten wskazał, że o ile art. 695 ust. 4 LEC umożliwia stronie żądającej egzekucji wniesienie odwołania od orzeczenia uwzględniającego sprzeciw i kończącego postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką lub stwierdzającego istnienie nieuczciwego warunku, o tyle jednak wyklucza on możliwość wniesienia środka zaskarżenia w innych wypadkach, nie pozwalając pozwanemu w postępowaniu egzekucyjnym na wniesienie odwołania od niekorzystnego orzeczenia.

16. Oceniając, że przepis ten może być niezgodny z celem ochrony konsumentów realizowanym przez dyrektywę 93/13 oraz z prawem do skutecznego środka prawnego chronionym na mocy art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”), Audiencia Provincial de Castellón postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy sprzeczny z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, który nakłada na państwa członkowskie obowiązek czuwania nad tym, aby w interesie konsumentów istniały właściwe i skuteczne środki służące zaprzestaniu stosowania nieuczciwych warunków w umowach zawieranych pomiędzy [przedsiębiorcami] a konsumentami, jest przepis proceduralny taki jak art. 695 ust. 4 [LEC], który w odniesieniu do środka zaskarżenia postanowienia rozstrzygającego o sprzeciwie w postępowaniu egzekucyjnym z dóbr obciążonych hipoteką lub zastawem zezwala na wniesienie odwołania jedynie od postanowienia, które [kończy] postępowanie, lub orzeka o niestosowaniu nieuczciwego warunku i wyłącza [możliwość wniesienia] odwołań[a] w pozostałych przypadkach, czego bezpośrednią konsekwencją jest to, że podczas gdy wierzyciel egzekucyjny może odwołać się w przypadku [uwzględnienia] sprzeciwu dłużnika egzekucyjnego i [zakończenia] postępowania lub gdy orzeczone zostanie niestosowanie nieuczciwego warunku, to dłużnik egzekucyjny będący konsumentem nie może wnieść takiego odwołania w przypadku oddalenia sprzeciwu?
- 2) Czy w ramach stosowania przepisów Unii dotyczących ochrony konsumentów zawartych w dyrektywie 93/13 jest zgodny z zasadą prawa do [skutecznej ochrony sądowej] i prawa do [rzetelnego] procesu oraz równości broni ustanowioną w art. 47 karty przepis prawa krajowego taki jak art. 695 ust. 4 [LEC], który w odniesieniu do środka zaskarżenia postanowienia rozstrzygającego o sprzeciwie w postępowaniu egzekucyjnym z dóbr obciążonych hipoteką lub

zastawem zezwala na wniesienie odwołania jedynie od postanowienia, które [kończy] postępowanie, lub orzeka o niestosowaniu nieuczciwego warunku i wyłącza [możliwość wniesienia] odwołani[a] w pozostałych przypadkach, czego bezpośrednią konsekwencją jest to, że podczas gdy wierzyciel egzekucyjny może odwołać się w przypadku [uwzględnienia] sprzeciwu dłużnika egzekucyjnego i [zakończenia] postępowania lub gdy orzeczone zostanie niestosowanie nieuczciwego warunku, to dłużnik egzekucyjny nie może wnieść takiego odwołania w przypadku oddalenia sprzeciwu?”.

17. Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 5 czerwca 2014 r. uwzględniono wniosek sądu odsyłającego o rozpoznanie niniejszej sprawy w trybie przyspieszonym na podstawie art. 23a statutu Trybunału oraz art. 105 regulaminu postępowania przed Trybunałem.

18. Uwagi na piśmie zostały złożone przez BBVA, skarżących, rząd hiszpański oraz Komisję Europejską.

19. BBVA, rząd hiszpański i Komisja przedstawili swoje stanowiska na rozprawie w dniu 30 czerwca 2014 r.

III – Analiza

A – W przedmiocie pytania pierwszego: poszanowanie zasady skuteczności

20. Pierwsze pytanie sądu odsyłającego dotyczy zgodności, z punktu widzenia zasady skuteczności, z dyrektywą 93/13 krajowej normy proceduralnej, w tym wypadku art. 695 ust. 4 LEC, która ogranicza, w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, prawo wniesienia odwołania do postanowienia o umorzeniu egzekucji lub niestosowaniu nieuczciwego warunku. W tej kwestii sąd odsyłający jest bowiem zdania, że przepis ten potencjalnie ogranicza dłużnikom dostęp do drugiej instancji sądowej, podczas gdy prawo to przysługuje wierzycielom, i uniemożliwia im uzyskanie potwierdzenia nieważności ewentualnego nieuczciwego warunku umownego.

21. Należy odnotować, że jak się wydaje, sąd odsyłający wychodzi z założenia, iż zmiana przepisów dokonana ustawą 1/2013 nie bierze wystarczająco pod uwagę zaleceń, jakie sformułowano w wyroku Aziz (EU:C:2013:164). Artykuł 695 ust. 4 LEC, który w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie pozwala dłużnikowi egzekucyjnemu wnieść odwołania od wydanego w pierwszej instancji orzeczenia, którym oddalono jego sprzeciw, podważa bowiem skuteczność ochrony konsumentów wynikającej z dyrektywy 93/13.

22. Tytułem wstępnym, mimo że kwestia ta nie została poruszona przez sąd odsyłający, wydaje mi się, że warto krótko rozważyć zagadnienie, czy art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie temu, aby Trybunał uznał się za właściwy w przedmiocie oceny zgodności spornych przepisów krajowych ze wspomnianą dyrektywą.

23. BBVA w swych uwagach na piśmie podniósł bowiem, że rozpatrywany w postępowaniu głównym przepis krajowy, a mianowicie art. 695 ust. 4 LEC, jest przepisem o charakterze bezwzględnie obowiązującym, który nie stanowi treści umowy i który tym samym nie mieści się w zakresie stosowania dyrektywy 93/13. Odwołuje się on w szczególności do niedawno wydanego przez Trybunał wyroku Barclays Bank⁶.

6 — C-280/13, EU:C:2014:279.

24. Przypominam, że w wyroku Barclays Bank Trybunał orzekł, iż zakres stosowania dyrektywy 93/13 nie obejmuje przepisów krajowych, których dotyczyło odesłanie prejudycjalne. Na poparcie tej konkluzji wskazał on, po pierwsze, że przepisy krajowe, które stanowiły przedmiot odesłania prejudycjalnego, miały charakter ustawodawczy lub wykonawczy i nie były powtórzone w umowie rozpatrywanej w postępowaniu głównym⁷, po drugie, że żaden z tych przepisów nie odnosił się do właściwości sądu krajowego w zakresie oceny nieuczciwego charakteru warunku umownego, i po trzecie, że wymienione przepisy miały zastosowanie bez zmiany ich zakresu stosowania lub ich treści w umowie. Można było więc zasadnie zakładać, że równowaga kontraktowa została zachowana⁸.

25. W tej kwestii należy przypomnieć, że – jak wynika z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 – „[w]arunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze nie podlegają przepisom dyrektywy”. Ów przepis dyrektywy należy rozpatrywać w świetle jej motywu trzynastego, który stwierdza w szczególności, że „użyte w art. 1 ust. 2 sformułowanie »obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze« obejmuje również zasady, które zgodnie z prawem będą stosowane między umawiającymi się stronami z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień”.

26. W niniejszej sprawie można więc zasadnie zastanawiać się, czy dyrektywa 93/13 ma zastosowanie. Okazuje się bowiem, że ani strony w postępowaniu głównym, ani Juzgado de Primera Instancia n° 3 de Castellón nie wskazują, w ten lub inny sposób, na istnienie warunków umownych, które mogłyby być uznane za nieuczciwe w rozumieniu dyrektywy 93/13. Pozwani w postępowaniu w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką ograniczyli się w tym względzie do wskazania, że powołany tytuł egzekucyjny ma wady formalne i że poza tym Juzgado de Primera Instancia n° 3 de Castellón nie był właściwy do orzekania. Ponadto powołanie się przez sąd odsyłający na pkt 1 załącznika do dyrektywy 93/13, który wśród warunków określonych w art. 3 ust. 3 lit. q) tej dyrektywy wymienia te mające za przedmiot „wyłączenie lub ograniczenie prawa konsumenta do wystąpienia z powództwem”, pozwalałoby sądzić, że kwestia sporna w niniejszej sprawie powstaje nie na gruncie umowy pożyczki hipotecznej wiążącej strony w postępowaniu głównym, lecz na gruncie bezwzględnie obowiązujących przepisów LEC.

27. Jednakże skoro w postanowieniu odsyłającym zostało przywołane postanowienie umowy pożyczki hipotecznej dotyczące odsetek za zwłokę wynoszących 19%, a ponadto pytania sądu krajowego dotyczące wykładni prawa Unii korzystają z domniemania dopuszczalności, nie można wykluczyć, że kwestią, którą porusza niniejsza sprawa, jest potencjalnie nieuczciwy warunek umowny dotyczący określenia wysokości odsetek za zwłokę, to jest sytuacja, którą można przyrównać do tych, jakie Trybunał rozpatrywał w sprawach zakończonych wyrokami Banco Español de Crédito⁹ i Aziz¹⁰. Sprawy te odnosiły się konkretnie do sporów, w których sąd odsyłający pytał o zakres kompetencji powierzonych mu na mocy dyrektywy 93/13 w celu oceny nieuczciwego charakteru warunków umownych dotyczących odsetek za zwłokę.

28. Z powyższych rozważań wynika, że nie można a priori wykluczyć zastosowania dyrektywy 93/13 w sprawie, której dotyczy postępowanie główne.

29. Ustaliwszy powyższe, przejdę do istoty problemu, przedstawiając najpierw kilka uwag na temat znaczenia i skutków wyroku Aziz.

7 — Ibidem, pkt 40.

8 — Trybunał podkreśla, że w odróżnieniu od sprawy zakończonej wyrokiem RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, pkt 25) strony nie uzgodniły rozszerzenia zakresu stosowania uregulowań ustanowionych przez ustawodawcę krajowego (wyrok Barclays Bank, EU:C:2014:279, pkt 41).

9 — C-618/10, EU:C:2012:349.

10 — EU:C:2013:164.

1. Znaczenie i skutki wyroku Aziz w kwestii skuteczności postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką w świetle dyrektywy 93/13

30. Kontynuując to, co odnotowałem w opinii w sprawie Macinský i Macinská¹¹, przypomnę, że w sprawie zakończonej wyrokiem Aziz pytanie postawione Trybunałowi wpisywało się w ramy ogólnej problematyki praw i obowiązków sądu krajowego w zakresie kontroli nieuczciwego charakteru warunków w umowach zawieranych z konsumentami. Ściślej rzecz ujmując, chodziło o określenie zadań sądu prowadzącego postępowanie co do istoty sprawy powiązane z postępowaniem w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, po to, aby w odpowiednim przypadku mogła zostać zapewniona skuteczność wydanego co do istoty sprawy rozstrzygnięcia uznającego za nieuczciwy warunek umowny stanowiący podstawę tytułu egzekucyjnego i, co za tym idzie, uznającego za takie również wszczęcie postępowania egzekucyjnego¹².

31. Przypominając granice autonomii proceduralnej, które wynikają z zasady skuteczności prawa Unii, Trybunał uznał, że uregulowania hiszpańskie dotychczas stosowane w dziedzinie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką mogą naruszać skuteczność ochrony zamierzonej przez dyrektywę 93/13, jako że pozbawiają rozpoznający sprawę co do istoty sąd, do którego konsument wniósł powództwo, podnosząc w nim nieuczciwy charakter warunku umowy stanowiącego podstawę tytułu egzekucyjnego, możliwości zarządzenia środków tymczasowych skutkujących zawieszeniem lub opóźnieniem postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, podczas gdy zarządzenie takich środków jest konieczne do zapewnienia pełnej skuteczności jego ostatecznego rozstrzygnięcia¹³.

32. W swoim wyroku Trybunał zakwestionował więc, z punktu widzenia zasady skuteczności, uregulowania krajowe pozbawiające konsumenta – oraz a fortiori sąd – możliwości powoływania się w ramach sprzeciwu wobec egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką na istnienie nieuczciwego warunku umownego. Rozumowanie Trybunału opierało się w szczególności na fakcie, że na gruncie dotychczas obowiązujących przepisów konsument nie był w stanie zakwestionować – a sąd zawiesić – postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, powołując się na nieuczciwy charakter warunków zawartych w spornej umowie pożyczki. Chodziło o zapobieżenie sytuacji, w której *jedyną* formą ochrony prawnej była późniejsza możliwość ubiegania się o odszkodowanie; jednakże ochrona ta nie stanowi ani odpowiedniego, ani skutecznego środka powodującego zaprzestanie stosowania warunków zakazanych przez dyrektywę 93/13.

33. Innymi słowy, problematyczny z punktu widzenia ochrony, jaką dyrektywa 93/13 zapewnia konsumentom, był fakt, że postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką było całkowicie odseparowane od postępowania merytorycznego, wszczętego przez konsumenta w celu stwierdzenia nieważności pewnych nieuczciwych warunków umownych. Ochrona ta jest w oczywisty sposób niepełna, skoro wszczęcie postępowania merytorycznego przez dłużnika będącego w zwole w celu stwierdzenia nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy pożyczki hipotecznej nie tamuje postępowania w przedmiocie przymusowego zajęcia nieruchomości. Tak więc zakwestionowane zostało nie samo postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, lecz relacja, w jakiej postępowanie to pozostaje do powództwa o stwierdzenie nieważności warunku lub warunków uznanych za nieuczciwe.

11 — C-482/12, EU:C:2013:765, pkt 72 i nast.

12 — Wyrok Aziz (EU:C:2013:164, pkt 49).

13 — Ibidem, pkt 59.

2. Ocena przepisu proceduralnego, którego dotyczy postępowanie główne

34. Niniejsza sprawa dotyczy kwestii całkiem innej niż badana w wyroku Aziz (EU:C:2013:164), ponieważ dotyczy wyłącznie normy proceduralnej zawartej w art. 695 ust. 4 LEC, która nie pozwala na zaskarżenie do wyższej instancji niekorzystnego dla dłużnika będącego konsumentem orzeczenia sądu prowadzącego postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką.

35. Artykuł 695 ust. 4 LEC odnosi się do kwestii, która nie jest w żaden sposób unormowana przez dyrektywę 93/13. Dyrektywa ta nie zawiera bowiem żadnego przepisu dotyczącego liczby instancji sprawujących sądową kontrolę warunków umownych objętych jej zakresem stosowania.

36. Trybunał stale przypomina, że w braku harmonizacji kwestia ta objęta jest autonomią proceduralną państw członkowskich, pod warunkiem że zasady proceduralne dotyczące wnoszenia środków odwoławczych mających zapewnić ochronę praw jednostek wynikających z prawa Unii nie będą mniej korzystne od zasad dotyczących podobnych środków w prawie krajowym (zasada równoważności) oraz że nie będą one czyniły wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym (zasada skuteczności)¹⁴.

37. Jestem zdania, że przepis krajowy rozpatrywany w postępowaniu głównym nie jest w żaden sposób problematyczny z punktu widzenia poszanowania obu tych zasad.

38. Co się tyczy zasady równoważności, w moim przekonaniu nie ma żadnego powodu, aby stwierdzić, że ochrona uprawnień, które porządek prawny Unii przyznaje dłużnikom, jest mniej korzystna niż ochrona, którą w analogicznych przypadkach zapewnia prawo krajowe. Wydaje się, że z punktu widzenia proceduralnych uprawnień konsumentów zasada mająca zastosowanie do podstaw sprzeciwu opartych na dyrektywie 93/13 jest porównywalna z zasadą mającą zastosowanie do podstaw sprzeciwu opierających się na przepisach prawa krajowego. Artykuł 695 LEC wyklucza bowiem możliwość wniesienia przez pozwanego odwołania we wszystkich wypadkach, w których byłoby ono oparte na ewentualnie nieuczciwym charakterze, w rozumieniu dyrektywy 93/13, postanowień umowy hipotecznej lub na innych podstawach sprzeciwu przewidzianych w tym artykule.

39. W przypadku zasady skuteczności, jak przedstawię poniżej, tym bardziej nic nie pozwala wnioskować, że uregulowanie krajowe, którego dotyczy niniejsza sprawa, czyni niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym realizowanie uprawnień przyznanych przez dyrektywę 93/13.

40. Aby odpowiedzieć na pytania sądu odsyłającego, w pierwszej kolejności zajmę się kwestią prawa do wniesienia odwołania w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, a następnie przyjrzę się problematyce ewentualnej nierównowagi między wierzycielem a dłużnikiem w postępowaniu w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką.

a) Skuteczność prawa dłużnika do wniesienia odwołania w postępowaniu w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką

41. Po pierwsze, wbrew temu, co zdaje się sugerować sąd odsyłający¹⁵, jestem zdania, że wymogi w zakresie skuteczności ochrony przewidzianej przez dyrektywę 93/13, wynikające z wyroku Aziz (EU:C:2013:164), zostały w pełni spełnione poprzez wprowadzenie do LEC możliwości powołania się w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką na podstawie

14 — Wyroki: Peterbroeck (C-312/93, EU:C:1995:437, pkt 12); Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, pkt 39, 43); a także van der Weerd i in. (C-222/05 do C-225/05, EU:C:2007:318, pkt 28).

15 — Audiencia Provincial de Castellón twierdzi bowiem, że ustawodawca hiszpański dokonał „wadliwej transpozycji” wymogów określonych przez Trybunał.

sprzeciwu wobec egzekucji opartą na nieuczciwym charakterze warunków umownych. Nic nie pozwala wnioskować z tego wyroku, że oprócz wprowadzenia tej zmiany ustawodawca hiszpański miał obowiązek wprowadzenia przepisu określającego warunki, w jakich może być wniesione odwołanie od orzeczenia w sprawie sprzeciwu podniesionego w ramach tego postępowania.

42. Po drugie, jak zauważyła Komisja, skuteczność stosowania prawa Unii, z czym wiąże się bezspornie prawo do skutecznej ochrony sądowej, chronione na mocy art. 47 karty, nie wymaga od państw członkowskich wprowadzenia dwuinstancyjnej kontroli sądowej.

43. Jak zauważył rzecznik generalny P. Mengozzi w opinii w sprawie zakończonej wyrokiem *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León*¹⁶, w dziedzinie ochrony konsumentów prawo Unii nie zawiera szczególnego wymogu w zakresie liczby instancji postępowania sądowego, jaką powinny przewidzieć państwa członkowskie. Uznaje się, że celem traktatów nie było wprowadzanie środków prawnych innych niż środki już przewidziane, chyba że z konstrukcji krajowego porządku prawnego wynika, iż brak w nim środka prawnego pozwalającego, choćby w sposób incydentalny, zapewnić ochronę uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa Unii. Podobnie europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisana w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., do dziś nie przewiduje, przynajmniej w prawie cywilnym, prawa do dwóch instancji sądowych¹⁷. Ostatecznie zasada skutecznej ochrony sądowej przyznaje jednostkom prawo dostępu do sądu, a nie prawo do wieloinstancyjności postępowań sądowych¹⁸.

44. Po trzecie, uważam, że norma krajowa, której dotyczy postępowanie główne i która nie pozwala pozwanemu w postępowaniu w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką na wniesienie odwołania od orzeczenia oddalającego jego sprzeciw, nie powoduje, że skorzystanie z uprawnień wynikających z prawa Unii staje się praktycznie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione.

45. Jeśli trzymać się przede wszystkim wskazówek wynikających z orzecznictwa, a w szczególności tych z wyroku *Aziz* (EU:C:2013:164), okazuje się, że uprawnienia, jakie konsumenci wywodzą z dyrektywy 93/13, są skutecznie chronione, jeżeli, po pierwsze, konsument ma możliwość powołania się na nieuczciwe warunki umowne przed sądem rozpatrującym sprzeciw w postępowaniu w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, a po drugie, sąd jest uprawniony do uwzględnienia faktu występowania takich warunków z urzędu oraz, w odpowiednim wypadku, do zawieszenia egzekucji.

46. Wracając do sprawy rozpatrywanej w postępowaniu głównym, wydaje mi się, że zarówno dłużnicy, jak też sąd rozpatrujący pierwotne powództwo mieli możliwość podniesienia ewentualnego nieuczciwego charakteru warunków umowy pożyczki rozpatrywanej w postępowaniu głównym.

47. Jak już podkreślono, w tym przypadku problem tkwi w fakcie, iż przepisy prawa krajowego obowiązujące w chwili wszczęcia postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie stanowiły, że występowanie w spornej umowie pożyczki nieuczciwych warunków może stanowić podstawę sprzeciwu wobec egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką lub może być podniesione z urzędu przez sąd krajowy, do którego wystąpiono z wnioskiem o przeprowadzenie egzekucji.

48. Z materiału dostarczonego przez sąd odsyłający wynika ponadto, że sąd, do którego wniesiono pierwotne powództwo, nie wypowiedział się w przedmiocie ewentualnego występowania w umowie pożyczki hipotecznej nieuczciwego warunku rozpatrywanego w postępowaniu głównym.

16 — C-413/12, EU:C:2013:532, pkt 23.

17 — Ibidem, w szczególności pkt 23 i 29. Przypominam w tym względzie, że zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka art. 6 ust. 1 tej konwencji nie zobowiązuje jej państw stron do utworzenia sądów apelacyjnych i kasacyjnych w sprawach cywilnych (zob. w szczególności wyrok ETPC z dnia 23 maja 2006 r. *Antonenko przeciwko Rosji*, nr 42482/02).

18 — Zobacz w tej kwestii wyrok *Samba Diouf* (C-69/10, EU:C:2011:524, pkt 69).

49. Z postanowienia odsyłającego wynika, że sprzeciw wobec spornej egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką został wniesiony w dniu 12 marca 2013 r., czyli przed wejściem w życie ustawy 1/2013. Skarżący nie mogli więc powołać się na nieuczciwy charakter warunków zawartych w umowie pożyczki hipotecznej na poparcie swojego sprzeciwu.

50. W każdym razie należy podkreślić, że zgodnie z pierwszym przepisem przejściowym ustawy 1/2013¹⁹ Juzgado de Primera Instancia n° 3 de Castellón mógł podnieść z urzędu nieuczciwy charakter warunku umownego dotyczącego odsetek za zwłokę od dnia 14 maja 2013 r. Tak więc w dniu 19 czerwca 2013 r., kiedy to sąd egzekucyjny orzekł w sprawie sprzeciwu wobec egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, sąd ten miał już możliwość oceny wspomnianego warunku, ewentualnego stwierdzenia jego nieuczciwego charakteru i orzeczenia o umorzeniu egzekucji lub jej zawieszeniu.

51. Podobnie czwarty przepis przejściowy dawał konsumentom możliwość wniesienia nadzwyczajnego sprzeciwu opartego na istnieniu nowych podstaw sprzeciwu przewidzianych w szczególności w art. 695 ust. 4 LEC. Na mocy tego przepisu skarżący mogli podnieść istnienie nieuczciwych warunków umownych w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy 1/2013, to jest między dniem 16 maja a dniem 16 czerwca 2013 r.

52. Po czwarte, niemożność wniesienia przez skarżących odwołania nie powoduje pozbawienia ich wszelkich środków zaskarżenia pozwalających na rozpatrzenie co do istoty żądania stwierdzenia nieważności warunków umownych, które uważają oni za nieuczciwe. Jak wynika z orzecznictwa Trybunału, każdy przypadek, w którym powstaje pytanie, czy krajowe przepisy proceduralne czynią niemożliwym lub zbyt utrudnionym stosowanie prawa Unii, należy rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca danego przepisu w całości procedury, jej przebiegu i jej cech szczególnych, przed poszczególnymi sądami krajowymi²⁰.

53. Nie należy jednak zapominać, że postępowanie egzekucyjne, którego dotyczy postępowanie główne, mające na celu odzyskanie wierzytelności objętej w założeniu ważnym tytułem wykonawczym, z samej swej natury znacznie różni się od postępowania merytorycznego. To do dłużnika, który ewentualnie uważa się za poszkodowanego, należy wszczęcie postępowania merytorycznego, w ramach którego właściwy sąd mógłby rozpoznać wszelkie kwestie dotyczące ewentualnego istnienia prawa do egzekucji.

54. Jak zauważyła Komisja, hiszpańskie postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką zapewnia możliwość wymiany poglądów stron na temat ważności wierzytelności oraz umowy pożyczki w ramach w pełni kontradiktoryjnego postępowania merytorycznego. W tej kwestii zwracam uwagę, że o ile art. 695 ust. 4 LEC wskazuje, iż poza przypadkami umorzenia postępowania egzekucyjnego lub pominięcia nieuczciwego warunku umownego postanowienia w przedmiocie sprzeciwu, o których mowa w tym artykule, nie podlegają zaskarżeniu, o tyle precyzuje on wyraźnie, że „ich skutki są ograniczone wyłącznie do postępowania egzekucyjnego, w ramach którego orzeczenia te zostały wydane”. Innymi słowy, w sytuacji gdy sąd prowadzący egzekucję oddali roszczenie dłużnika będącego konsumentem, skutki tej decyzji ograniczają się do postępowania egzekucyjnego.

19 — Zgodnie z tym przepisem „[n]iniejsza ustawa znajduje zastosowanie do postępowań sądowych i pozasądowych w sprawach dotyczących egzekucji wierzytelności zabezpieczonych hipoteką wszczętych w dniu wejścia w życie ustawy, w ramach których eksmisja nie miała jeszcze miejsca”. Przepis ten należy analizować w świetle nowego art. 522 ust. 1 akapit drugi LEC, który stanowi w szczególności, że „[j]eżeli sąd uzna, że jeden z warunków zawartych w jednym z tytułów egzekucyjnych [...] można uznać za nieuczciwy, wzywa on strony do zajęcia stanowiska w terminie piętnastu dni”.

20 — Zobacz wyrok Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

55. Poza tym, w przypadku gdy konsument zdecyduje się na wszczęcie postępowania merytorycznego (powództwo o stwierdzenie nieważności) i gdy sąd rozpatrujący sprawę co do istoty uzna jeden lub więcej warunków umowy pożyczki hipotecznej za nieważne ze względu na ich nieuczciwość, przymusowe wykonanie tytułu egzekucyjnego zawartego w wymienionej umowie zostanie nieuchronnie zakwestionowane i według wszelkiego prawdopodobieństwa zawieszona. Nawet zakładając, że wniesienie powództwa o stwierdzenie nieważności opartego na istnieniu nieuczciwych warunków nie spowoduje zawieszenia równoległego postępowania egzekucyjnego, skuteczność ochrony wynikającej z dyrektywy 93/13 jest, jak mi się wydaje, wystarczająco zapewniona przez *dodatkową* możliwość sprzeciwienia się egzekucji wierzytelności hipotecznej, jaką konsumentom i sądowi dają przepisy krajowe mające zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym. Sytuacja w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym różni się od szczególnej sytuacji występującej w sprawie zakończonej wyrokiem Aziz (EU:C:2013:164), gdzie egzekucja z hipoteki *w żadnym wypadku* nie mogła być zawieszona.

b) Skuteczność oraz ewentualne istnienie nierówności procesowej pod względem środków zaskarżenia, którymi dysponuje wierzyciel w postępowaniu w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką

56. W niniejszej sprawie podnoszona jest, zwłaszcza przez Komisję, teza, że art. 695 ust. 4 LEC, pozbawiając konsumenta wszelkiej możliwości zaskarżenia postanowienia oddalającego jego sprzeciw oraz jednocześnie umożliwiając stronie przeciwnej, a mianowicie przedsiębiorcy, zaskarżenie do wyższej instancji niekorzystnego dla niego orzeczenia, stawia konsumenta w sytuacji wyraźnie mniej korzystnej od przedsiębiorcy. Odmowa przyznania jednej ze stron postępowania możliwości wniesienia odwołania od orzeczenia naruszającego jej interesy, podczas gdy możliwość ta jest przyznawana stronie przeciwnej, jest wyraźnie sprzeczna z zasadą równości stron postępowania chronioną na mocy art. 47 ust. 2 karty. Jest tak tym bardziej, że dyrektywa 93/13 wyraźnie realizuje cel w postaci zrównania sytuacji konsumentów i przedsiębiorców.

57. Takie przedstawienie sprawy, choć na pierwszy rzut oka kuszące, wynika w moim przekonaniu z powierzchownego zbadania sytuacji, której dotyczy niniejsza sprawa, i nie przekonuje mnie, a to z następujących powodów.

58. Jest wprawdzie bezsporne, że – jak stwierdził Europejski Trybunał Praw Człowieka w dziedzinie prawa karnego²¹ – niezgodne z zasadą równości stron postępowania mogą być przepisy krajowe, które powodują asymetrię między stronami, jeśli chodzi o środki zaskarżenia do wyższych instancji.

59. Jednakże fakt, że pozwani w postępowaniu egzekucyjnym nie mogą wnieść odwołania od orzeczenia oddalającego ich sprzeciw, podczas gdy orzeczenie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego lub o pominięciu nieuczciwego warunku podlega zaskarżeniu w drodze odwołania, można wytłumaczyć samą naturą postępowania egzekucyjnego.

60. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w niniejszej sprawie został bowiem przedstawiony w kontekście postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, którego przedmiotem jest wykonanie, na żądanie wierzyciela, tytułu egzekucyjnego, którego podstawą jest hipoteka. Postępowanie takie zakłada z konieczności, że określona nieruchomość została uprzednio obciążona hipoteką zabezpieczającą daną wierzytelność i że w przypadku uchybienia przez

21 — Zobacz podobnie wyrok ETPC z dnia 3 grudnia 2002 r. Berger przeciwko Francji, nr 48221/99, § 38.

dłużnika obowiązku spłaty wierzyciel może na tej podstawie powołać się na tytuł wykonawczy potwierdzony aktem notarialnym i wpisany do księgi wieczystej. Istnieje generalne domniemanie, że prawo wyprowadzone z takiego tytułu jest pewne i że tytuł ten jest opatrzony klauzulą wykonalności²².

61. Inaczej mówiąc, fakt, że możliwość wniesienia odwołania została ograniczona do przypadków całkowitego lub częściowego umorzenia postępowania egzekucyjnego, można łatwo wytłumaczyć okolicznością, że biorąc pod uwagę uprzywilejowany tytuł egzekucyjny, którym dysponuje wierzyciel, zasadą powinna pozostać egzekucja.

62. Ponadto w ramach takiej procedury, której przedmiot jest ściśle określony i która ma charakter uproszczony, co do zasady sąd rozpatrujący sprawę nie bada istoty sprawy, a podstawy uzasadniające zawieszenie egzekucji są ograniczone do tych, które zostały przewidziane w LEC.

63. Pozorny „przywilej”, z którego korzysta wierzyciel, któremu w odróżnieniu od dłużnika przyznano możliwość zaskarżenia niekorzystnego dla niego orzeczenia, tłumaczy się więc okolicznością, że postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką ma właśnie na celu ochronę podmiotu dysponującego uprzywilejowanym tytułem wykonawczym. Jak podkreślił rząd hiszpański, wierzyciel hipoteczny powinien mieć możliwość powołania się na swój tytuł wykonawczy wobec orzeczenia sądowego sprzecznego z uprzednim postanowieniem o wszczęciu egzekucji.

64. Inne rozwiązanie oznaczałoby naruszenie uprawnień podmiotu dysponującego tytułem wykonawczym, których skuteczność ma zapewniać postępowanie w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, ponieważ pozwoliłoby dłużnikowi utrudniać egzekucję, a zatem realizację stwierdzonego wcześniej uprawnienia.

65. W związku z tym jestem zdania, iż błędne jest twierdzenie, że sporne ustawodawstwo krajowe stawia konsumenta w niekorzystnej dla niego sytuacji procesowej²³.

66. W tym kontekście wydaje mi się, że należy przypomnieć, iż wyrok Aziz (EU:C:2013:164) wymaga po prostu, aby w postępowaniu w sprawie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką istniała możliwość, żeby na poparcie sprzeciwu wobec egzekucji pozwani mogli również powoływać podstawy dotyczące nieważności tytułu egzekucyjnego lub jego warunków z powodu ich nieuczciwego charakteru, albo żeby w późniejszym postępowaniu merytorycznym można było zastosować środek tymczasowy w postaci zawieszenia egzekucji hipotecznej, jeżeli wniesiono o stwierdzenie nieważności warunku tego typu, czego nie uczynili skarżący w niniejszej sprawie. Ustawa 1/2013 spełnia właśnie te wymagania, wprowadzając, pośród innych zmian, podstawę sprzeciwu wobec egzekucji dotyczącą nieuczciwego charakteru umowy, na której opiera się egzekucja.

67. Z ogółu powyższych rozważań wynika, że art. 7 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego takiego jak art. 695 ust. 4 LEC, który pozwala, w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, na zaskarżenie jedynie postanowienia o umorzeniu egzekucji.

22 — W tym względzie nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, z czym wiąże się uznanie interesu wierzyciela w szybkiej egzekucji przymusowej, zostało podkreślone przez rzecznik generalną J. Kokott w opinii w sprawie Aziz (C-415/11, EU:C:2012:700, pkt 55). Podobnie Europejski Trybunał Praw Człowieka podkreśla, że postępowanie w sprawie egzekucji prawa opartego na akcie notarialnym stanowiącym zabezpieczenie określonej wierzytelności, podobnie jak w wypadku wierzytelności stwierdzonej wyrokiem, powinno zostać przeprowadzone w rozsądnym terminie (zob. wyrok ETPC w sprawie Estima Jorge przeciwko Portugalii, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-II).

23 — Zwracam uwagę, że w odpowiedzi na pytania prawne sądów hiszpańskich w kwestii zgodności z konstytucją Trybunał Constitucional (trybunał konstytucyjny) (zob. w szczególności wyroki: 41/1981 z dnia 18 grudnia 1981 r.; 217/1993 z dnia 30 czerwca 1993 r.; a także postanowienie 113/2011 z dnia 19 lipca 2011 r.) podkreślił uproszczony charakter postępowania w sprawie egzekucji zabezpieczenia rzeczowego wpisanego w księgę wieczystą oraz okoliczność, że pozwany w postępowaniu egzekucyjnym zawsze ma możliwość wszczęcia postępowania merytorycznego, w związku z czym nie może w tych ramach powoływać się na prawo do obrony. W postanowieniu z dnia 21 lipca 1988 r. Trybunał Constitucional (druga izba) jeszcze wyraźniej stwierdził konstytucyjność braku możliwości zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie sprzeciwu, uznając, że nie narusza to zasady równości stron.

B – W przedmiocie pytania drugiego: poszanowanie zasady równości stron postępowania i prawa do skutecznej ochrony sądowej

68. Drugie pytanie prejudycjalne sądu odsyłającego dotyczy zgodności spornego przepisu krajowego z zasadą równości stron postępowania, która stanowi element prawa do skutecznej ochrony sądowej chronionego na mocy art. 47 karty.

69. Przed zbadaniem istoty tej kwestii należy rozstrzygnąć, czy Trybunał jest kompetentny do udzielenia odpowiedzi na to pytanie, to znaczy czy mamy do czynienia z sytuacją stosowania prawa Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty²⁴.

70. Jak wskazują BBVA oraz rząd hiszpański, można w to wątpić, ponieważ na pierwszy rzut oka sytuacja prawna, której dotyczy niniejsza sprawa, nie jest bezpośrednio uregulowana przez prawo Unii.

71. Nie należy oczywiście zapominać, że Trybunał bardzo szeroko pojmuje zakres swojej właściwości, gdyż panuje zgoda co do tego, że rozciąga się ona na wszystkie sytuacje „stosowania prawa Unii”, przy czym to ostatnie wyrażenie jest interpretowane szeroko²⁵.

72. Jednakże w odróżnieniu na przykład od sytuacji rozpatrywanej w wyroku Åkerberg Fransson, który dotyczył związku z art. 2, art. 250 ust. 1 i art. 273 dyrektywy 2006/112/WE²⁶ oraz art. 325 TFUE, trudno wskazać na związek sporu w postępowaniu głównym z dyrektywą 93/13, o czym zresztą świadczy fakt, że odniesienie się do wymienionej dyrektywy zostało, jak się wydaje, wprowadzone do wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dopiero w następstwie uwagi sformułowanej przez BBVA w toku postępowania²⁷.

73. Trudno bowiem zrozumieć, o jaki przepis lub jaką zasadę prawa Unii tu konkretnie chodzi. Jak wynika z rozważań, które przedstawiłem w odpowiedzi na pierwsze pytanie prejudycjalne, w braku harmonizacji środków proceduralnych regulujących postępowanie egzekucyjne kwestia prawa do zaskarżenia orzeczenia sądowego w sprawie sprzeciwu wobec egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką podlega zasadzie autonomii proceduralnej. Ponadto nic nie pozwala w aktualnym stanie prawa Unii uznać, że zasada skuteczności stoi na przeszkodzie przepisowi krajowemu takiemu jak art. 695 ust. 4 LEC. Samo ogólne odwołanie się przez sąd odsyłający do wymogów ochrony konsumentów wynikających z dyrektywy 93/13 nie wystarcza do uznania, że Trybunał jest kompetentny do udzielenia odpowiedzi.

74. Wydaje mi się, że problematyka prawna, której dotyczy spór w postępowaniu głównym, odnosząca się do przepisów krajowych w zakresie dostępności środków zaskarżenia orzeczeń sądowych w sprawie sprzeciwu wobec egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, jest całkowicie unormowana przez prawo krajowe i że nie stanowi wypadku „stosowania prawa Unii”. Przyjęcie odmiennego stanowiska w tej kwestii oznaczałoby naruszenie warunku wymienionego w art. 51 ust. 1 karty, co skutkowałoby rozszerzeniem zakresu zastosowania prawa Unii poza jej kompetencje²⁸.

75. W każdym razie, zakładając, że Trybunał postanowi uznać się za właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytanie, nic według mnie nie narusza zasady równości stron postępowania i prawa do sprawiedliwego procesu.

24 — Należy przypomnieć, że zakres zastosowania karty w odniesieniu do działań państw członkowskich został określony w jej art. 51 ust. 1, zgodnie z którym postanowienia karty mają zastosowanie do państw członkowskich tylko w sytuacji, gdy państwa te stosują prawo Unii.

25 — Zobacz w szczególności wyrok Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, pkt 16 i nast.).

26 — Dyrektywa Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347, s. 1).

27 — BBVA wskazała, że w toku postępowania krajowego sąd odsyłający zamierzał złożyć wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ze wskazaniem jedynie art. 47 karty, bez żadnego odniesienia do dyrektywy 93/13. Dopiero wskutek uwagi zgłoszonej przez BBVA sąd odsyłający postanowił przeformułować pytanie i wprowadzić do debaty dyrektywę 93/13.

28 — W kwestii niedawnego przypomnienia obowiązujących zasad zob. w szczególności wyrok Pelckmans Turnhout (C-483/12, EU:C:2014:304, pkt 17–21).

76. Biorąc pod uwagę odpowiedź udzieloną na pytanie pierwsze, należy uznać, że nie ma potrzeby odpowiadać na pytanie drugie.

77. Skoro bowiem uznajemy, że przepis krajowy rozpatrywany w postępowaniu głównym w pełni odpowiada wymogom wynikającym z zasady skuteczności, nie wydaje mi się konieczne badanie, czy przepis ten odpowiada też prawu do skutecznej ochrony sądowej chronionemu na mocy art. 47 karty. Chociaż ten ostatni przepis obejmuje różne elementy, zakres prawa do skutecznej ochrony sądowej jest w niniejszej sprawie mylony, pod względem możliwości zaskarżenia orzeczeń w sprawie sprzeciwu wobec egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, z badaniem poszanowania zasady skuteczności dokonany w odpowiedzi na pierwsze pytanie.

78. Z powyższych rozważań wynika, że zasada równości stron postępowania, która wiąże się z prawem do ochrony sądowej chronionym na mocy art. 47 karty, nawet przy założeniu, że ma ona zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym, którego dotyczy postępowanie główne, nie stoi na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego takiemu jak art. 695 ust. 4 LEC, który pozwala w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką na zaskarżenie jedynie postanowienia o umorzeniu egzekucji.

IV – Wnioski

79. Mając na względzie całokształt powyższych rozważań, proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytania postawione przez Audiencia Provincial de Castellón w następujący sposób: Ani zasada skuteczności ochrony, jaką ma zapewniać dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, ani prawo do skutecznej ochrony sądowej nie stoją na przeszkodzie krajowemu przepisowi proceduralnemu, który ogranicza w ramach postępowania w sprawie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką prawo do wniesienia odwołania do postanowienia o umorzeniu egzekucji albo o niestosowaniu nieuczciwego postanowienia umownego.